

Kohtaamisia ja törmäilyjä

[alkutunnus] Pianon soittoa, jonka ohessa sanotaan: Kiikarissa aivoterveys. tietoa ja tukea näkövammaisille -hanke [alkutunnus]

Keskustelun aloittaja: Jaaha, käyvääks me esittelykierros läpi, että ketäs meitä täällä on?

Anna-Liisa: Mulla on pullaa suussa.

[naurua]

Eija: Ajattelin laittaa just suklaan suuhun, jotta voi olla iha hiljaa.

Mauri: Ketäs meillä oikeen täällä onkaan nyt? Miä oon mauri.

Sinikka: Ja miä oon Sinikka.

Päivi: Miä oon Päivi.

Eija: Miä oon Eija.

Anna-Liisa: Mä oon Anna-Liisa.

Ulla: Ulla

Mauri: Mistäs mejän pitikään keskustella oikeen?

Sinikka: Miten kohdataan toisia ihmisiä, tuntemuksista. Mä ainakin voin näin näkövammaisena voin sanoa, että kyllä se kohtaaminen aina on vähän haasteellista.

Mauri: Miksi noin aattellet, että teikäläisiä, jos voi sannoo nii, näkövammaisia, miks on teitä vaikee kohdata?

Sinikka: Mä en tiedä, ehkä se on vähän just sen takia, kun on vähän niiku erilainen, on jotain tapahtunut jotakin, mikä on tehnyt vähän erilaisen. Ainakin itteensä se vaikuttaa niin paljon se että, kun en ookaan samanlainen kun kaikki muut. Onko sitten taas päinvastoin just, että toiset aattelee, ettei se oookaan enää samanlainen.

Eija: Onks siinä se epätietoisuus siitä, että miten paljon on näkövammaisen, miten hän näkee ja tunnistaako hän vielä vai mikä sen on sen toisen puolen aatelen, miten se näkee siut. Se varmaan siinä on kans toiselta puolelta aateltuna.

Anna-Liisa: Sitte, kun ei tosiaan tiedä sitä, että miten paljon näkee, et näkövammaisenhan saattaa olla tosiaan, että se näkee hyvin liikkua ja muuta.

Mauri: Miä aikoinaan oikeestaan ajattelin jotenkin hölmösti, että jos on valkoinen keppi, se on sitten täysin sokea. Kauheesti tuntenut semmosia, jotka on heikkonäköisiä.

Päivi: Mulla on sama homma, mäkään en kyl tiennykään, että semmosia periaatteessa katotaan, heikkonäköiset katotaan näkövammaisiksi.

Sinikka: Suurin osa näkövammaisista on heikkonäköisiä, on tietysti täysin sokeitakin, mutta suurin osa on heikkonäköisiä.

Mauri: Onko se vähän sama, kun joku sairastuu ja sitten tapaa sen omaisen, läheisen ja ihminen ajattelee, mitä minä sanon. Mitä minä voin sille sanoa? Jotenkin se kysymys on hassu sinänsä.

Eija: Se on niiku yleensä ihmisen kohtaaminen tämmösessä niin kuin surussa tai tämmössä näin vaikeitten asioiden äärellä, onko se sitten niin pelottavaa. Onks se?

Sinikka: Siinä tulee epävarma olo, miten mä lähestyn sinua, kun sulla tämmöinen asia.

Eija: Miten mä surussa, vaikka miten minä ihmistä lähestyn.

Anna-Liisa: Mitä minä siinä tilantees sanoo?

Mauri: Hei, siä oot sokkee!

Useampi ääni: Nii!

[naurua]

Mauri: Vai?

Päivi: Siinäkin on sit se että, se että, missä vaiheessa on tämä sairastunut ite, että jos oot ihan alkuvaiheessa ja joku tulee sulle sanomaan, että sull on huono muisti. Kyl siinä iskee jo jarrut päälle sillo. Mut sä oot kauemmin siit sairastumisesta, siinä vaiheessa ei oo enää niin, sitä on jo ite käsitellyt sitä asiaa niin paljon.

Eija: Se on tavallaan se oma surutyö, koska jokainenhan meistä tekee tavallaan sen surutyön siinä, miten kun sairastunut tulee muistisairaaks tai näkövammaiseks tai mikä muukin sairaus tahansa ihan mikä vaan, nii siähän teet semmosen oman surutyön siinä ja sitten siinähan tulee sitten missä vaiheessa oot menossa. Otat siä vastaan yhtään mitään itekkään, että voit olla hyvin kieltävänä, toinen tulee sanomaan terve, sulla on käynyt näin, voit olla hyvin torjuva ite, mitäs sä tuut mitään sanomaan ja neuvomaan, että se on todellakin vaikeeta, missä vaiheessa oot menossa sitä suruas.

Mauri: Yhden kerran lenkillä tuossa puistossa katoin, kun lehdet putoo puista, niin tuo on kuin sairaus, että pikkuhiljaa jotain putoo.

Ulla: Joo, mä oon kanssa ajatellut sillein, että tämä minun alzheimeri ei täältä ikinä häviä sieltä.

Mauri: Kohtaamisessa on aina kaksi ihmisistä, se joka kohdataan ja joka tulee kohtaamaan. Vuorovaikutusta yleensä on tää elämä.

Sinikka: Avoimuus on mun mielestä kohtaamisessa kaikkein tärkeintä, että ollaan avoimia, joko siitä omasta itsestään, että olen näkövammaisen tai ei nää kunnolla, kyllä se niin kun helpottaa sitä kohtaamista ja sen kohtaamisen tapahtumaa.

Anna-Liisa: Jutellaanks siinä vaan sitten iha normaalisti. Hyvää päivä ja kaunis ilma tänään! Tai siis ihan siis normaalisti niinku yleensä jutellaan, kun tavataan toinen ihminen.

Eija: Niin, ja kyllä joo ja jos ei ite valmis vastaanottamaan sitä ihmistä. Hyvin äkkiähän sitä vaan tervehtii vaan ja lähtee eteenpäin. Niin myös toisinkin päin, jos ei oo valmis. Tavallaan pitäähän siihenkin antaa tilaa toisellekin, että hää ei ehkä ollu vielä valmis ottamaan vastaan miun muistiongelmia.

Mauri: Se on tietysti kauheen inhimillistä.

Sinikka: Tuntuu enemmän että siinä tulee, että ei uskallateta kohdata sitä, että jätetään mielummin, vaikka sitten kävellään ohi, eikä olla näkevinään se on siellä. Mulla kävi sillo alussa näin, kun mä menin sitten tuttuihin paikkoihin tai esimerkiksi menin kauppaan ja siellä oli ihmisiä, mitä minä selvästi tunsin, ne tuns mut, mut ne niiku käänty ja läks pois, että ei uskallettu kohdata minua, kun olen näkövammaisen. Nii, tuli semmonen, että ehkä nekin tavallaan sitte pelkäs sitä.

Mauri: Että sanoo jottain väärää tai.

Päivi: Tai kysyy jotain idioottimaista.

Mauri: Eiks me normaalielämässä koskaan mokata, terveet terveitten kanssa. Miäkii muistan, että minäkin olin Länsi-Suomessa, sukulaismiehelle heitin savolaista vitsiä ja jossakin vaiheessa: Äiti, äiti! täällä ei ymmärretä vitsejä.

[naurua]

Mauri: Joskus ennen sairastumista mä olin kauhean empaattinen mä kysyin: Mitäs sinun rauhattomuutesi kuuluu?

[naurua]

Eija: Sitte just, että itekin, ku meni lääkäriin ensimmäisen kerran tai siis yleensä ainahan, sitä kun terveydenhoitajalle tai lääkärille menee, niin no mitä kuuluu? Hirveen hyvää, mitä muuta, ei mulla mitään hätää!

Eija: Ite kun sairastuin, sit rupesin, minusta oli se hirveen hyvä se voimauttava biisi, minä laulelin aina sitä Ystävän laulua, Mistä tunnet sä ystävän. Tavallaan siinä annoin ihmiselle vapauden siihen toiselle ihmiselle, että se joko on mun ystävänä tai ei ole mun ystävänä, että sit hän voi mennä. Siinä on hitsin hyvät sanat siinä kappaleessa, semmonen voimabiisi siinä vaiheessa.

Päivi: Minkälainen Sinikka on sun näkövamma?

Sinikka: Mä toisaalta mä nään kyllä jotakin, mutta mä en nää kunnolla mitään. Mun näkö erittäin epätarkka ja mulla on oikea silmä sokea, että mä en nää kuin vasemmalla silmällä. Sitten mä nään vaan niiku, mulla on näkökenttäpuutos, mä en nää vasemmalle puolelle ollenkaan. Näkökyky ei riitä esimerkiksi ajokorttiin.

Eija: Eiks siihe auta, että siinä ois kaveri vieressä, sanos, mihin päin mennään. Niin kuin vanhatkin ihmiset.

[naurua]

Sinikka: Mä menetin tän näköni, tulin sairaalasta ja sitten sairaalassa sanottiin, että nyt et saa kolmeen kuukauteen saa ajaa, sitten hoitaja lisäs siihen: etkä tolla näöllä edes vierestä neuvo.

[naurua]

Sinikka: Miten Päivi sulla vaikuttaa se muistiongelma, mitä sä joudut joka päivä huomioimaan, tai miten se arjessa näkyy?

Päivi: Mulla on sillein, että miun elämä on puhelin elikkä miä laitan puhelimeeni ylös kaikki, mitä mun pitää muistaa ja laitan ne hälytyksen taakse, et ne hälyttää sitten, kun on aika mennä johonkin.

Sinikka: Elikkä siinä on aina muistutus, että nyt on tänään kerho kello siihen ja siihen aikaan.

Päivi: Kyllä, mutta sitten kun mulla on tapana kotona ruveta jotain lukemaan ja tai kattomaan, mähän suljen sit sen kaiken muun. Et sit

kellohan ei tuu yhtään mieleen, mä en kato kellosta, paljos kello on. Mä katon sitä telkkaria, sit se unohtuu. Sit se menee se aika sitte ohi.

Sinikka: Keskityt niiku yhteen asiaan.

Eija: Eli yhteen asiaan kerrallaan

Päivi: Yks asia kerrallaan ja sitten no tänäänkin sitte ku, mulla on lääke hälytyksen takana, sit ku se hälyyttää, niin mä laitan sen pois ja sitten jään kattoo tälleen näin jotain telkkariohjelmua ja sit mä tajuan kohta, että kaveri tuumaa vierestä, nii et ottanut lääkettä. Minä sanoin, et otin.

Eija: Putkiaivo

Mauri: Sehän on kuin miehet.

Eija: Niin, minäkin sanoin silloin alkuun. Nyt minä tiedän, miltä miehistä tuntuu, kysykää vaan multa.

[naurua]

Eija: Tietää, miten se tapahtuu.

Mauri: Hei, mutta olin tossa joskus kahvilla, sitten kaverin kanssa rupesin juttelemaan, se kerto, että hänellä oli vähä hämmentävä tilanne. Hän on täysin sokea ja hän meni sitten kylään ja meni hissiin ja hänelle tuli outo tunne, onko täällä joku. Hän sanoi, niin kuin yleensä sanoo: Hyvää päivää! Mutta mitään ei kuulunut. Sitten hän kopisteli varmuudeks vähä sillä kepillä ja siinä oli jalat ja toinen ei sanonut mitään. Sitten tuumittiin, että se ois vähän kuin Hitchcockin elokuvasta, että karmee tilanne, kun ei nää mitään, toinen ei sano mitään, onks se onko vaarallinen vai ei se toinen. Kaikkea voi sattua.

Sinikka: Vähän sen jälkeen, kun minusta tuli näkövammaisen, tietysti kun mä en sitten nää ihmisten kasvoja hyvin, enkä tunnista vastaantulevia ihmisiä. Sattu sitten semmonen tilanne, tuli ihan tuttu ihminen vastaan, sitten ku mä kävelin vastaan, enkä sitten tervehdi, niin hää vähän niiku tokas minulle, että onpas susta tullut ylpiä, kun siä et tervehdi. Mutta sitten minä sanoin, että minä en nää kunnolla. Hän ei siinä vaiheessa vielä tiennyt, että mulla on näkö mennyt.

Eija: Esimerkkejä voi olla muistisairauksistakii, tämmöinen että muistisairas on kotona ja omaishoitajana on vaimo. Ja kun tehhään tämmösiä hoitotoimenpiteitä, niin vaimo onkin sairaanhoitaja, ei tunnisteta ollenkaan omana vaimona, vaan voi olla tosiaan on sairaanhoitaja, ihan vieras

ihminen, kuka on tullut ja ei tunnisteta siinä, vaikka kuinka sanoo, hei että oon sinun vaimos. Sit kun menee tilanteesta pois ja hoiot on ohite, menee tilanteesta pois ja tulee takaisin samaan tilaan, huoneeseen: Ai, siinähan siä vaimo ootki.

Mauri: Sitten kun on töissä tuntenut mielettömästi ihmisiä, sitten on vähän sillei, että pitäis kaikki kerran tavannut, ihmiset olettaa, että tottakai tuntee sitte. Sit tulee pikkusen hankala, nii joo, että missäs myö oikein tavattiin tai tälle. Toisaalta on nythän hyvä puoli nyt, kun on muistisairaus, no se ei sen takia tunne, kun on muistisairas, että joku hyvä puoli tässä.

Anna-Liisa: Joo, tota ajattelin mennä ostamaan uuden tabletin. Lähetettiin mun tuttavan kans ostoksille ja tämä myyjä, myyjätär ei niiku huomioinu mua ollenkaan, vaikka mä olin se ostaja ja hän vaan jutteli tälle mun kaverille siinä koko ajan. Hän ei edes katsonu mua, että mä olin iha kuin ilmaa siellä. Ja sitten ku lähetettiin pois, olin maksanu tämän, niin ei hän kyllä mua huomioinu siinä lähtiessäänkään, että hän ei moikannut, kun lähetettiin pois. Et hän todella koko ajan seuras vaan tätä mun kaveria. Et mä jäi ihan niiku ulkopuoliseksi siinä.

Mauri: Anna-Liisa, tää ei ollu se tabletti siis tämmönen apteekista ostettava tabletti.

Anna-Liisa: Ei! Joo, mä en ollut apteekissa nyt.

Mauri: Se varmaan luuli, että siä oot täyssokkee.

Anna-Liisa: Nii, ehkä se sitten luuli. Mä käytän näitä tummia laseja. Niin ehkä se luuli todella. Se oli naisihminen ja tämä mun kaveri oli miespuolinen.

Ääni taustalta: Ai jaa.

Eija: Olikohan ne samanikäisiä?

Anna-Liisa: No joo.

[naurua]

Sinikka: Mullehan sattuu kun minä menin virastotalolle, avustajan kanssa menin sinne hakemaan semmost korttia, multa kysyttiin ihan suoraan, että kumpis teistä on se näkövammainen.

[naurua]

Sinikka: Minä menin sinne tiskille, avustaja oli mun selän takana täällä kauempana, mä ite hoisin sitä asiaa. Se kattoo sitä avustajaa ja kysyy, että kumpis teistä on näkövammaisen.

Anna-Liisa: Lappu otsassa.

Sinikka: Tatuointi otsaan kato heti.

[naurua]

Mauri: Tärkeätä tää kohtaaminen, kohdataan niin kuin tavallisia ihmisiä. Hänellä on vaan joku puute, joka mulla ei oo vielä ehkä tai koskaan. Tai toinen sitten kohdataan niinku se oiski sukulainen tai sisko tai veli. Tietysti jos on huonot välit ni.

Anna-Liisa: Parempi kuin ei kohtais.

[naurua]

Eija: Niin, kohtaa niin kuin toivot itseäsi. Se on vähän kohtelemissakin, kohtele niin kuin itseäsi toivoisit kohtelevan. Kohtaaminen on sama, kääntää siihen samaan kohtaaminen, olla oma itsensä.

Sinikka: Aatellaan silleen, että me ollaan samanlaisia ihmisiä kaikki. Meillä vähän erilaisia taipumuksia, sairauksia, vammoja, mutta siltikin me ollaan niitä samoja ihmisiä kuin mitä ennenkin, samanlaisia kuin toisetkin.

Anna-Liisa: Omia persoonia ollaan jokanen.

Sinikka: Onhan siinä tietysti sekin, voihan olla itekkin olla rohkeampi ja nykäistä hihasta ja toivoo toisellekin, että tulis vaan reilusti nykäisemään hihasta ja sanomaan: Hei terve! Se on sama itelläkin, jos näkee, että joku arastaa.